

Krzysztof Dariusz Szatravski

"Olsztyńskie biografie literackie
1945-1988", pod red. Jana Chłosty,
Olsztyn 1991 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 94-95

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w transkrypcji, natomiast włoskie i niemieckie w transliteracji. Z kolei tekst polski w przypisach (list nr 5, przyp. 1) podany jest w transliteracji. Trzeba było na coś się zdecydować i ujednolicić formę zapisu.

Listy ułożone są chronologicznie i numerowane. W dwóch przypadkach listy bez daty dziennej umieszcza edytorka w danym roku jako ostatnie w numeracji. Tak się stało z listem nr 48 (Rzym, 1570) i z listem nr 93 (Monte Compatrum, 1571). Mam wrażenie, że list z 1570 r. był pisany w maju. Wynika to z zawartych w nim informacji, a zatem w numeracji powinien zająć miejsce 25, jako jedyny list z maja tego roku.

Listy Reszki do Kromera są wielowątkowe, trudne do komentowania. Edytorka wywiązała się z zadania dobrze. Przy omawianiu zasad wydania podkreśliła, że komentarz został rozszerzony w porównaniu z wersją łacińską. Ważne jest także to, że w polskim przekładzie zlikwidowała kilka pomyłek. Dotyczy to niektórych osób (np. w liście nr 143 w łac. Stanisław Czarnkowski, w pol. Piotr Czarnkowski; w liście 159 w łac. Albertus został mylnie utożsamiony z Adalbertusem czyli Wojciechem, a przecież chodziło o Albrychta — Alberta — Radziwiłła), nazw geograficznych (w liście nr 17 „ex Tamna” z komentarzem: „Tana”, port nad Morzem Azowskim”, w pol. „Tarr.no”, osada w obecnym województwie koszalińskim), aluzji biblijnych (błogosławieństwo dane przed śmiercią przez Jakuba Józefowi i jego potomstwu — Rdz 48, 14 — zostało w wersji łacińskiej pomyłone z błogosławieństwem Izaaka, które podstępnie uzyskał Jakub — Rdz 27, 18—27), dat podawanych według kalendarza rzymskiego (w liście nr 172: „Ad 5 Nonas Novembris”, tzn. 9 października [!], w polskiej wersji poprawione na 1 listopada; w liście nr 164: „Ad 11 Kalendas Decembris”, tzn. 22 grudnia [!], w polskim tłumaczeniu: 21 listopada).

Uważam, że niepotrzebnie edytorka polonizuje zapis imion, a niekiedy i nazwisk obcych, a więc powinno być np. Gian Lorenzo Pappacoda, a nie Jan Wawrzyniec Pappacoda, Marcantonio Colonna, a nie Marek Antoni Colonna, Ugo Boncompagni, a nie Hugo Boncompagnus, Diego Spinosa (Espinosa), a nie Dydak Spinoza.

Za mało jest objaśnień nazw geograficznych. Znacznie lepiej zrobiła to J. A. Kalinowska w krytycznej wersji łacińskiej. Niekiedy w polskim tłumaczeniu pojawia się forma niepoprawna, która była dobrze skomentowana w wersji łacińskiej. W liście nr 127 czytamy: „Wyruszyliśmy do Bagnajów, witerbskiego miasta...”. W łacińskiej wersji znajdujemy komentarz: miejscowość Bagnorea koło Viterbo w środkowej Italii. Przydałby się indeks nazw geograficznych i etnicznych, w którym znaleźliby się Węgrzy, Polacy, Niemcy, Rusini umieszczeni przez edytorkę w indeksie nazw osobowych.

Recenzowana książka, mimo uprzednio zgłoszonych uwag krytycznych, jest prawdziwym rarytasem dla fachowców, a także miłośników kultury i wielkiej polityki XVI stulecia. Język przekładu zapewni tej książce szeroki krąg odbiorców.

Krystyna Stasiewicz

Olsztyńskie biografie literackie 1945—1988, pod red. Jana Chłosty, Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, Olsztyn 1991, ss. 160.

W olsztyńskim piśmiennictwie historycznym wydawnictwa słownikowe i biograficzne mają pewną tradycję, wciąż jednak istnieje zapotrzebowanie na wyczerpujące i kompetentnie opracowane, dostępne zarówno dla profesjonalistów, jak i szerszego grona czytelników, wydawnictwa informacyjne. Praca opublikowana przez Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego obejmuje zakresem tematycznym krąg osób, które

kształtowały olsztyńskie życie literackie w latach 1945—1988. Wśród publikacji, które ukazały się do tej pory, jest to opracowanie najpełniejsze, w zupełności ogarniające dotychczasowy stan badań. Autorzy biografii: Stanisław Achremczyk, Halina Burakowska, Jan Burakowski, Jan Chłosta, Teresa Frudko, Mieczysław Jackiewicz, Zygmunt Lietz, Zdzisław Mirek, Stanisław Piechocki, Hanna Sawicka, Andrzej Staniszewski, Mirosław Świątecki, Tadeusz Zienkiewicz oraz autorki bibliografii: Anna Dominik, Jolanta Juran, Tamara Wajsbrodt, Irena Walczak i Bożena Wasilewska przygotowali pracę obejmującą twórców i zjawiska istotne, reprezentatywne dla olsztyńskiego środowiska literackiego.

Pierwsza, główna część książki, poprzedzona notą edytorską i wprowadzeniem Władysława Ogrodzińskiego, obejmuje sylwetki siedemdziesięciu pisarzy, którzy w okresie czterdziestu czterech powojennych lat związani byli z olsztyńskim środowiskiem literackim. W drugiej części umieszczono dwadzieścia dziewięć krótkich biogramów pisarzy, którzy w Olsztynie przebywali czasowo, autorów opracowań naukowych oraz działaczy kultury i oświaty. O ile sens wydzielenia pewnej grupy autorów jako „nie będących pisarzami” można uzasadnić wieloma względami, to już przyporządkowanie niektórych nazwisk do tej grupy wydaje się dyskusyjne.

Naturalny jest fakt, iż najwięcej wątpliwości podczas pracy nad każdym tego rodzaju słownikiem budzą kryteria doboru ujętych w nim osób. Kryteria te w omawianej pracy nie są konsekwentnie przestrzegane. Zarówno wśród pisarzy, jak i „działaczy” znajdują się autorzy kilku bądź nawet kilkunastu pozycji naukowych. W części poświęconej pisarzom znaleźli się twórcy posiadający w swym dorobku rozprawy krytycznoliterackie, autorzy prac redakcyjnych i edytorskich; historycy zaś, zajmujący się innymi niż literatura dziedzinami kultury, umieszczeni zostali w tym samym rozdziale co działacze kultury i oświaty oraz pisarze luźno z Olsztynem związani. Zestawienie to można oczywiście uzasadnić, jednak rozwiązaniem bardziej neutralnym byłoby wyłączenie wszystkich autorów nie posiadających dorobku poetyckiego bądź prozatorskiego, a więc również historyków, i zamieszczenie ich biografii w osobnym rozdziale.

Przeglądając drugą część pracy można powziąć podejrzenie, iż rozstrzygnięcie owego dylematu nie we wszystkich przypadkach było łatwe, gdyż zamieszczone tam informacje dałoby się podzielić na kilka przynajmniej grup. Przyjęty układ wynika prawdopodobnie z chęci wszechstronnego przedstawienia olsztyńskiego środowiska i wydaje się być najlepszy z możliwych. W takim jednak wypadku tytuł publikacji sformułowany został nieprecyzyjnie, praca obejmuje bowiem nie tylko literatów, a przy tym w większości przypadków nie są to biografie. Lapidarność niektórych biogramów i oczywiste skróty pozostawiać mogą wrażenie niedosytu. Wydaje się, iż poszerzenie informacji biograficznych i bibliograficznych mogłoby przysporzyć pracy znaczenia i czytelników.

Niezwykle cennym elementem wydawnictwa jest część trzecia, zawierająca *Bibliografię olsztyńskiego środowiska literackiego za lata 1945—1988*, opracowaną przez Bożenę Wasilewską. Zarejestrowano w niej wydawnictwa odnoszące się do całego środowiska, słowniki, antologie i zbiory tekstów oraz publikacje krytyczno- i historycznoliterackie.

Mimo drobnych uchybień, omawiana książka jest dobrym punktem wyjścia do badań nad literaturą i życiem literackim olsztyńskiego środowiska.

Krzysztof Szatravski